

افتاد و یا بقول سعدی خوشبخت آنکه خورد و کشت و بد بخت آنکه مرد و هشت . بدین جهت انواع خوشبختیها بیشمار است زیرا هر کسی برای خود یکنوع خوشبختی دارد و یا میخواهد . این آرزوی بلند و قوی یعنی این امید رسیدن بخوشبختی ما نند آهنربا جاذبه تمام قوای مرد را بسوی خود میکشد و او را بکوشیدن و مبارزت کردن در زندگی حاضر میکند . اما اگر از من پرسید که خوشبختی چیست من میگویم خوشبختی عبارتست از قادر شدن بخوشبخت کردن دیگران . من وقتی خود را خوشبخت میشمارم که بخوشبختی دیگران کمکی کرده باشم . برای من بالاتر ازین لذتی نیست که به بینم یک فرد دیگر بسبب من به بلند ترین آرزوی خود یعنی بخوشبختی رسیده است .

در نظر من خوشبخت آنکه یک فرد را خوشبخت بتواند بکند و هزار بار خوشبخت تر آنکه یک هیئت جامعه را خوشبخت بتواند بکند .

درویش آزاد

بهترین کتابها برای ترجمه کدامست

جواب سؤالی است که در شماره اول ایران شهر درج شده بود و از طرف جناب فاضل محترم میرزا عباسخان اقبال آشتیانی معاً تاریخ و جغرافی در دارالفنون طهران رسیده است .

ایران شهر

« این دو سؤال چنانکه پوشیده نیست هر دو مشکل و مبهم و جواب دادن بآنها مستلزم داشتن اطلاعاتی وافی است و از حوصله امثال نگارنده این سطور خارج است . اما از آنجا که موضوع فوق العاده مهم و قابل

بحث و تدقیق است و آن شایستگی را دارد که هر کس هر چه در آن مخصوص در نظر دارد بنویسد بنده نگارنده هم نظرات ناچیز خود را مینویسم و بدون آنکه بصائب بودن آنها عقیده داشته باشم آنها را از لحاظ نظر سؤال کننده محترم میگذرانم تا که قبول افتد و چه در نظر آید (۱):

بهترین کتابهای خارجه برای ترجمه بفارسی کدام است

این سؤال از سؤال اول مبهم تر و جواب آن نیز مشکلتر است زیرا که درین مورد اطلاع بتمام کتبی که در زبانهای مختلف تألیف و طبع شده لازم و توجه باحتیاجات امروزی ایران که رفع آنها از راه ترجمه کتب و مطالعه امکان مییابد ضروریست. با وجود سختی موضوع آنچه را که میتوان قطعی شمرد و رعایت آنها را درین مقام لازم دانست بعقیده نگارنده ازینقرار است:

۱- این سؤال یقیناً نمیتواند مهمترین کتابها را که تاکنون در زبانهای مختلف خارجه تألیف شده اراده کند زیرا که اهمیت چنین کتابها به اهمیت مضمون و مطلب آنهاست و مضمون و مطلب هر قدر مهمتر باشد علمی تر و بالنتیجه فهم آن مشکلتر میگردد.

ترجمه این قبیل کتابها نمی تواند برای مردم ایران مفید شود زیرا

(۱) مادر ملاحظاتی که آقای اقبال درین مقاله بیان نموده اند که ملاحظاتی هستیم و تصدیق میکنیم که در انتخاب این گونه کتابها باید مهمترین و لازمترین احتیاجات و اصلاحات اجتماعی را در نظر گرفت و بزرگترین احتیاج اجتماعی ماتربت اجتماعی افراد ملت است و کتابهایی را که آقای اقبال پیشنهاد کرده اند درین زمینه از بهترین کتابها شمردن میباشند ولی مایه کادای مهمتر دیگری در نظر داریم که بجهت پیشنهاد خواهیم کرد عجله منتظریم که ارباب علم و فضل درین مسئله بیش ازین اظهار رای نکنند

که درک مطالب آنها برای عامه و اکثریت مردم امکان ندارد بلکه خاصه نیز اکثراً از فهم آنها عاجزند. امروز شاید در میان اجلّه کتب علمی اروپا و امریکا کتاب «قواعد» (۱) تألیف حکیم جلیل‌القدر انگلیسی نیوتن (۲) یا کتاب «اصل انواع» (۳) تألیف فیلسوف انگلیسی داروین (۴) و یا تألیفات حکیم ریاضی فرانسه هانری پوانکاره (۵) و یا تألیفات دانشمند معاصر آلمانی آینشتاین (۶) و یا کتبی که راجع بعقاید او نگاشته شده مهمترین یعنی گرانبهاترین سرمایه های فکری نوع بشر باشد. لیکن سالها طول دارد تا عامه مردم ایران باین قبیل مسائل توجه و اینگونه کتابها را درک کنند. پس این سؤال نمیتواند شامل مهمترین کتابهای موجود در زبانهای خارجه شود چه درینصورت جواب آن چندان اشکالی ندارد.

۲- مهمترین و مناسبترین کتاب خارجه برای ترجمه بزبان فارسی امروز آن کتابست که با داشتن شرایط سهولت فهم و خالی بودن از اغلاق و اشکالات و اصطلاحات علمی دوائی یکی از برز کترین دردهای اجتماعی ما باشد و در صورت قرائت و اقبال عامه بدان از مطالعه و عمل بمضامین کتاب مزبور رفع این حاجت میسر و دوائی این درد فراهم گردد. اینجا طبعاً جای این سؤال است که آیا رفع کدام یک از حوائج اجتماعی ما امروزه ضروری تر است و چه دردیست که بهتر از دردهای دیگر میتوان آنرا از راه مطالعه و بیدار کردن حس توجه در مردم معالجه و رفع نمود؟ اینک عقیده نویسنده:

(۱) Principa (۲) I. Newton (۳) Orgine of Species

(۴) Ch. Darwin (۵) Henri Poincaré (۶) Einstein

شکی نیست که دردهای هراجماع و احتیاجات هر جامعه را منحصرأ باید مردان کار و افراد پرورش یافته دوا و رفع کنند و البته برای آنکه تحمل این بارگران و چاره این چنین دردهای صعب‌العلاج از آنها بیاید مالک روح و نشاط جوانی و همت و عزم و اراده مردی باشند و با داشتن این خصال بقدم اعتماد بنفس و شهامت ذاتی وارد میدان زندگی شوند تا هنوز قدمی نرفته از سنگینی بار نمانند و مانعی را از میان برداشته رخت گوشه‌گیری و انزوا بر نهند یعنی تادم و اسپین بایستند و تا لحظه آخر بکوشند، در میدان زندگی جهان، شاهد کامیابی در آغوش این جماعت و جمال سعادت پر تو افکن بر این گروه است.

بزرگترین بدبختی امروزی ایران بلاشبهه در نداشتن این قبیل مردان کار و جوانان تربیت یافته صاحب همت است و این نه از آنست که ذاتاً جنس ایرانی بی بهره ازین لیاقت و شایستگی است و تولید چنین شایستگی در وجود ایشان امکان پذیر نیست بلکه تمام آن ناشی از فقدان تربیت و پرورش سودمند صحیح و غلط بودن راه تربیت امروزی است. تربیت امروزی ایران اگرچه بنهایت ابتدائی و مختصر است آن تربیتی نیست که جوان سالم با نشاط صاحب همت و مرد با عزم مستقل متکی بخود تهیه و بجامعه ایرانی تقدیم کند بلکه شرب الیهودیت که تا حدی برای آینده اینقوم خطرناک شمرده میشود و از بدبختی کسی نیز در فکر تدبیر و اصلاح آن نیست.

زیاد بودن مواد پروگرام تحصیلی، نبودن ورزش بدنی و حفظ الصحه کامل، تناسب نداشتن مواد تحصیلی با احتیاجات زندگی و نبودن و سایل تفریح و بازیهای مفید مقوی، و از همه بدتر نداشتن آموزگاران و استادان

مجرّب کار آگاه صفات ممیّزه تربیت امروزی ایرانست و تردیدی نیست که با اینحال آن مقصود عالی که تربیت جوانان آراسته شایسته باشد بحصول نمی پیوندد مگر درین مورد هم همت شخصی افراد کاری بکند و تمام امید و آرزوی ما هم درحول این احتمال دور میزند .

بوجب این مقدمات بهترین یعنی مفید ترین کتابها برای جامعه ما امروز آن کتاب تواند بود که مستقیماً برفع این حاجت کمک کند و در مطالعه کننده ایجاد روح و اخلاقی نماید که زندگانی کنونی داشتن آنها را مقدمه و وسیله کامیابی می شمارد و این کتاب در میان کتبی که بنده نگارنده مطالعه کرده ام کتاب انگلیسی «سر کامیابی» است شأن عمده این کتاب بعقیده نگارنده بآنست که غالباً شاهد رجال تاریخی بزرگ دنیاست و همه میدانند که یکی از بزرگترین و سایل تحصیل همت و کشف راه کامیابی بمطالعه سیرت بزرگان و خواندن شرح حال رجال تاریخی عالم - یعنی نمایندگان همت و عزم و اقدام است .

مطالعه این کتاب علاوه بر فواید عدیده دیگر مفید این فایده بزرگ خواهد شد و این همان گوهر گرانی است که باید هر کس بچنان طالب آن باشد .

بیش ازین دیگر بمعرفی این کتاب نمیپردازم زیرا که اگرچه قدر آن در میان خوانندگان فارسی مجهولست در اقطار دیگر عالم صاحب مقامی عالی است و بغالب السنه ترجمه شده . اگرچه من اختیار خود را اعلان کردم و کتاب سر کامیابی را بهترین و مناسبترین کتابهای خارجه برای فارسی شمردم لیکن درین آخر مقاله جوابیه خود از ذکر علو مقام تألیفات حکیم بزرگ انگلیسی یعنی سرجان لوبک (۱) معروف به «لورد آوبوری»

و ملقب بفیلسوف زندگانی نمیتوانم بگذرم. بعقیده اینجانب تألیفات این استاد اجد هم در مقام خود تالی کتاب فوق الذکر است بخصوص کتاب «مسرات زندگانی» (۱) که بتصور نویسنده یکی از عالیترین نگاهشته های سودمند و جزء آثار جاوید بشری است.

این کتاب که بنام «سر النجاح» (۲) بتوسط دکتر یعقوب صروف مصری یکی از نگارندگان و منشیان مجله معروف المقتطف عبری ترجمه شده از آن نوع کتبی است که علل کامیابی بزرگان دنیا و سر بزرگ شدن ایشان را با شواهد تاریخی صحیح عبارتی ساده و دلچسب بیان میکند و همه بزرگی و علو قدر اشخاص را در سایه اعتماد بنفس و فعالیت شخصی و ثبات و عزم انفرادی ایشان میدانند بعبارت دیگر مؤلف کتاب مزبور بواسطه نقل سرگذشت و خاطره های زندگانی عده ای از بزرگان

(۱) Pleasures of Life کتاب دیگری از طرف مؤلف مزبور نوشته شده که بیشتر سبب اشتهار او گردیده و همه زبانها حتی بزبان ترکی نیز ترجمه شده است و آن عبارت است از کتاب «اداره زندگی» The use of Life که بفرانسه آنرا Emploi de la Vie و بترکی «اداره حیات» ترجمه کرده اند.
ایران شهر.

(۲) این کتاب که Selfhelp نام دارد و میتوان آنرا «سر کامیابی» ترجمه کرد تألیف ساموئل اسمایلس انگلیسی است که در سال ۱۹۱۶ در شهر هادینگتون تولید یافته است. اسمایلس تاروزیکه بسک نویسنده بیفتد بعضی مشاغل دیگر پیش گرفته و از کسانی بوده است که در شاهره زندگی رهبر و مشوقی جز خود نداشته است قسمتی از زندگانی خود را مجبور بوده باسختیهای روزگار در جنگ و ستیز بگذراند. در بیست و یکسالگی نخستین اثر خود را بنام تربیت بدنی و یا طبیعت بچه نوشته است ولی از شدت کوشش پنج سال ناخوش بستری شده پس از رهائی از ناخوشی با یک قلم معجزه نما شروع بنوشتن کرد و اولین کتابیکه افق جهان معرفت را روشن ساخت و زندگی او را بیک محور تازه انداخت همین کتاب «سر کامیابی» بود. اسمایلس مانند بسیاری از نویسندگان در ابتدا مجبور شد که مخارج چاپ اول کتاب

عالم سرّ کامیابی را در مرحلهٔ مرد بزرگ شدن باثبات میرساند و تقریباً همه جا بزبان حال میگوید:

و اِنَّمَا رَجُلٌ الدُّنْيَا وَ وَاحِدَهَا مِنْ لَا يُعْوَلُ فِي الدُّنْيَا عَلٰی رَجُلٍ

فن جغرافی در شرق

کتابهاییکه در شرق راجع ب فن جغرافی نوشته شده بر از اوهام و مبالغه‌ها و حدسیات و مقایسه‌های خارج از عقل و منطق است و گاهی پارهٔ اطلاعات و معلومات بسیار خنده آور نیز بنظر میرسد. برای نمونه دوسه قطعه راجع بشهر ری را از بعضی کتابها استخراج کرده ذیلا مینگاریم:

« بد آنکه ری نام شهر یست از عراق و منسوب بآن را رازی میگویند چنانکه گویند فخر رازی و مراد نسبت بری است و سرّ اینکه شهر راری و منسوب بآن را رازی میگویند صاحب فرهنگ جهانگیری بیان کرده و میگوید دیدم بخط فخر رازی که نوشته بود که راز وری نام دو برار است که باتفاق یکدیگر شهری بنا نمودند و در تسمیهٔ شهر بعد از تمام شدن ما بین ایشان گفتگو واقع شد که هریک میخواستند شهر را بنام

خود را خودش بعهده بگیرد چونکه هیچیک از کتابفروشان و صاحبان چاپخانه نخواست بحساب خود اثر یک مرد غیر معروف را بچاپ برساند ولی پس از چند سال که قوت قلم و متانت فکر و علو روح نویسنده معلوم گردید تا آخر سال ۱۸۸۶ ازین کتاب یکصد و شصت هزار نسخه فروخته و بتمام زبانهای اروپائی و بژاپونی ترجمه شد. اسمایلس علاوه بر این کتاب اثرهای دیگر نیز نوشته که از آنجمله است: طبایع - تکلیف - زندگانی مهندسین - هوگنوتها - زندگانی توماس ادوار - زندگانی روبرت دیک - مردان اختراع کننده.

روح آثار این نویسنده کامیاب را در چند کلمه میتوان خلاصه کرد و آن این است: از قوهٔ اراده و استقامت معجزه‌های حیرت انگیز میتوان انتظار داشت.